

Daniel Puciato

**GOSPODAROWANIE WODĄ UJMOWANĄ Z RUDAWY
DLA POTRZEB WODOCIĄGU KRAKOWSKIEGO
PRZY WYKORZYSTANIU ZBIORNIKÓW UJĘCIOWYCH**

***MANAGEMENT OF WATER WITHDRAWN FROM
THE RUDAWA RIVER FOR WATER SUPPLY NETWORK
OF KRAKÓW WITH USE OF STORAGE RESERVOIRS***

Streszczenie

Lokalizacja jest jednym z ważniejszych czynników determinujących poziom konkurencyjności współczesnych przedsiębiorstw usługowych, w tym hotelarskich. Umieszczenie przedsiębiorstwa w danym punkcie przestrzeni współdecyduje o dostępie do czynników wytwórczych, rynków zbytu, oraz umożliwia funkcjonowanie w strukturach sieciowych. Celem poznawczym pracy jest ocena stopnia koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich. Materiał badawczy w niniejszej pracy ma charakter wtórny i został pozyskany w wyniku unaukawiania materiałów statystycznych oraz literatury przedmiotu i opracowań bibliograficznych. Zastosowano metodę badawczą opisową. Zakres przestrzenny badań obejmował wszystkie tzn. 16 województw Polski, a czasowy rok 2009. W badaniu uwzględniono następujące obiekty hotelarskie: hotele, motele, pensjonaty, kempingi, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska i pola biwakowe. Do oceny stopnia koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich wykorzystano współczynnik rozmieszczenia Florence'a. Na podstawie analizy wyników przeprowadzonych badań zaobserwowano mały stopień koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich. Stopień koncentracji przestrzennej jest jednak zróżnicowany w zależności od rodzajów obiektów hotelarskich. Dużym stopniem koncentracji przestrzennej charakteryzują się schroniska, średnim: schroniska młodzieżowe, pensjonaty, pola biwakowe, kempingi i domy wycieczkowe, natomiast małym: hotele i motele.

Słowa kluczowe: koncentracja przestrzenna, współczynnik Florence'a, obiekty hotelarskie

Summary

Location is a major factor determining competitive level of today's service providers, including hotels. Location of a company in a specific place is decisive with respect to access of production factors, markets and ensures functioning within network structures. The cognitive objective of the paper is to assess spatial concentration of hotel facilities. The research material used in this paper is secondary and has been acquired as a result of studies of statistics as well as literature of the subject and bibliographic studies. A descriptive method was applied which is one of induction research methods. The research covered all 16 provinces of Poland and the year of 2009. The study covered the following types of hotel facilities: hotels, motels, pensions, camping sites, hostels, youth hostels, overnight lodging facilities and campsites. Florence distribution index was applied to assess the spatial concentration of hotel facilities. The analysis of research results showed a low spatial concentration level of hotel facilities. The level of spatial concentration is differentiated depending on the type of hotel facilities. Overnight lodging facilities have a high spatial concentration level; middle spatial concentration level is characteristic for: youth hostels, pensions, camping sites, campsites and hostels while hotels and motels have low spatial concentration level.

Key words: *spatial concentration, Florence index, hotel facilities*

WSTĘP

Lokalizacja przedsiębiorstwa usługowego, w tym również hotelarskiego, jest jednym z kluczowych czynników determinujących poziom jego konkurencyjności. Umieszczenie przedsiębiorstwa w danym punkcie przestrzeni współdecyduje o dostępie do czynników wytwórczych, rynków zbytu, oraz umożliwia funkcjonowanie w strukturach sieciowych, np. poprzez tworzenie zgrupowań kooperacyjnych lub koncentracyjnych przez przedsiębiorstwa hotelowe. Lokalizacja przedsiębiorstwa wpływa także na możliwość korzystania z atrakcyjnych rozwiązań fiskalnych, organizacyjnych i prawnych, oraz na dostęp do środków finansowych o charakterze publicznym lub pomocowym, np. w ramach funduszy strukturalnych UE [Godlewska-Majkowska i Poniatońska-Jaksch 2009].

Według Budnera [2004, s. 22] lokalizacja działalności gospodarczej oznacza „umieszczenie wielkości i rodzaju działalności gospodarczej, obiektu lub zespołu obiektów, w określonym obszarze”. W ramach pojęcia lokalizacji, wyróżnić można lokalizację ogólną i szczegółową. Lokalizacja ogólna utożsamiana jest z umiejscowieniem przedsiębiorstwa w regionie i w danej jednostce osadniczej, zaś lokalizacja szczegółowa dotyczy jego położenie na konkretnej działce ziemi [Godlewska 2001]. Biorąc pod uwagę kryterium swobody wyboru wyróżnić można natomiast lokalizację: zdeterminowaną, związaną i swobodną. Z lokalizacją zdeterminowaną (przymusową) mamy do czynienia wówczas, gdy wpływ pewnych czynników lokalizacyjnych jest rozstrzygający. W przypadku gdy czynniki lokalizacji nie przesądzają całkowicie wyboru, lecz bardzo go

ograniczają mamy do czynienia z lokalizacją związaną (zależną). Lokalizacja swobodna (niezwiązana) występuje natomiast wówczas, gdy wpływ czynników lokalizacyjnych jest niewielki [Miszczak 2007]. Biorąc pod uwagę problematykę artykułu przedmiotem jego rozważań będzie zatem lokalizacja ogólna (umiejscowienie przedsiębiorstwa hotelarskiego w regionie – województwie) oraz zdeterminowana (np. w przypadku hoteli uzdrowiskowych) lub związana (np. w przypadku hoteli miejskich).

Wybór lokalizacji przedsiębiorstwa jest niezwykle ważnym procesem decyzyjnym, zdeterminowanym przez różnorodne uwarunkowania, które zdaniem Godlewskiej [2001] podzielić można na: zewnętrzne, gałęziowo-branżowe i wewnętrzne. Uwarunkowania zewnętrzne związane są z otoczeniem dalszym przedsiębiorstwa i obejmują czynniki: ekonomiczne, prawno-polityczne, technologiczne, środowiskowe, społeczno-demograficzne oraz przestrzenne, zarówno w perspektywie krajowej, jak i zagranicznej. Uwarunkowania gałęziowo-branżowe dotyczą rozmieszczenia, struktury organizacyjnej i własnościowej danej branży oraz polityki państwa prowadzonej względem tej branży. Uwarunkowania wewnętrzne natomiast to wielkość przedsiębiorstwa, rodzaj własności, forma organizacyjno-prawna, metody zarządzania, poziom technologiczny oraz struktura produkcji w przedsiębiorstwie.

Zjawisko lokalizacji ogólnej działalności gospodarczej, wiąże się ściśle z procesem różnicowania się (rozmieszczeniem i koncentracją) zjawisk rynkowych w przestrzeni. Znajomość stopnia tego rodzaju różnic powoduje wzrost świadomości decydentów w odniesieniu do prowadzonej przez nich działalności gospodarczej oraz ułatwia im podejmowanie racjonalnych decyzji rynkowych. Wyniki badań empirycznych wskazują, że ewentualna przestrzenna koncentracja działalności gospodarczej w branży hotelarskiej może być konsekwencją nierównomiernej lokalizacji: walorów turystycznych (przyrodniczych i antropogenicznych), infrastruktury technicznej (głównie transportowej), wielkości oraz struktury ruchu turystycznego, wizerunku miejscowości czy regionu oraz barier wejścia i wyjścia na lokalny rynek [Cieślik 2007; Januszewski 2009].

CEL PRACY

Celem poznawczym artykułu jest ocena stopnia koncentracji przestrzennej obiektów bazy hotelarskiej w Polsce. Cel ten został uszczegółowiony do następujących pytań badawczych:

1. Jaki jest stopień koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich w Polsce?
2. Czy stopień koncentracji przestrzennej jest zróżnicowany w zależności od rodzajów obiektów hotelarskich?

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Materiał badawczy w niniejszej pracy ma charakter wtórny i został pozyskany w wyniku unaukawiania materiałów statystycznych oraz literatury i opracowań bibliograficznych. Zastosowano metodę badawczą opisową. Zakres przestrzenny badań obejmował wszystkie, tzn. 16 województw Polski, a czasowy – rok 2009. Wykaz badanych województw wraz z ich powierzchnią i liczbą mieszkańców podano w tabeli 1.

Tabela 1. Powierzchnia i liczba mieszkańców województw w Polsce w roku 2009
Table 1. Surface area and number of inhabitants of Provinces in Poland in 2009

Lp.	Województwo	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców
1	Dolnośląskie	19 947	2 876 627
2	Kujawsko-pomorskie	17 972	2 069 083
3	Lubelskie	25 122	2 157 202
4	Lubuskie	13 988	1 010 047
5	Łódzkie	18 219	2 541 832
6	Małopolskie	15 183	3 298 270
7	Mazowieckie	35 558	5 222 167
8	Opolskie	9 412	1 031 097
9	Podkarpackie	17 846	2 101 732
10	Podlaskie	20 187	1 189 731
11	Pomorskie	18 310	2 230 099
12	Śląskie	12 333	4 640 725
13	Świętokrzyskie	11 711	1 270 120
14	Warmińsko-mazurskie	24 173	1 427 118
15	Wielkopolskie	29 826	3 408 281
16	Zachodniopomorskie	22 892	1 693 198
17	Razem	312 679	38 167 329

Zródło: opracowanie własne na podstawie: *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2009 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010

Przedmiotem analizy jest stopień koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich według województw. Dane niezbędne do oceny tego zróżnicowania pozyskano z opracowań Głównego Urzędu Statystycznego oraz z baz danych Instytutu Turystyki w Warszawie. W badaniu uwzględniono następujące obiekty hotelarskie [Ustawa o usługach turystycznych 1997]:

– hotele – obiekty posiadające co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczące szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów,

- motele – obiekty położone przy drogach, dysponujące parkingiem, posiadające co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych,
- pensjonaty – obiekty posiadające co najmniej 7 pokoi, świadczących dla swoich klientów całodzienne wyżywienie,
- kempingi – obiekty strzeżone, umożliwiające nocleg w namiotach, samochodach mieszkalnych i przyczepach samochodowych, przyrządzanie posiłków, parkowanie samochodów, a także świadczące usługi związane z pobytem klientów; obiekty te mogą dodatkowo umożliwiać nocleg w domkach turystycznych lub w innych obiektach stałych,
- domy wycieczkowe – obiekty posiadające co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowane do samoobsługi klientów oraz świadczące minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów,
- schroniska młodzieżowe – obiekty przeznaczone do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowane do samoobsługi klientów,
- schroniska – obiekty zlokalizowane poza obszarami zabudowanymi, przy szlakach turystycznych, świadczące minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów,
- pola biwakowe – obiekty niestrzeżone, umożliwiające nocleg w namiotach.

Do oceny stopnia koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich w poszczególnych województwach Polski posłużono się współczynnikiem rozmieszczenia Florence’a [Mruk 2003]. Wartość współczynnika wyliczono korzystając z następującego wzoru:

$$F = \frac{\sum(S_i - U_i)}{100} \text{ dla } 0 \leq F \leq 1 \quad (1)$$

gdzie:

- F – współczynnik rozmieszczenia Florence’a,
- S – struktura procentowa pierwszego badanego zjawiska według jednostek przestrzennych (powierzchnia województw),
- U – struktura procentowa drugiego badanego zjawiska według jednostek przestrzennych (liczba obiektów hotelarskich w poszczególnych województwach).

Współczynnik Florence’a informuje o rozmieszczeniu jednego zjawiska rynkowego względem drugiego (rozmieszczenie obiektów hotelarskich względem powierzchni województw). Przyjmuje on wartość z przedziału od 0 do 1. W przypadku bardzo podobnego rozmieszczenia zjawisk w przestrzeni wartość współczynnika jest bliska zeru, natomiast w przypadku bardzo dużego zróżnicowania zmiennych wartość współczynnika zbliża się do jedności.

W celu zobiektywizowania interpretacji otrzymanych wartości współczynnika wykorzystano następującą skalę, zalecaną przez Mruka [2003]:

– $F < 0,25$ – badane zjawisko charakteryzuje wysoki stopień rozmieszczenia, czyli mała koncentracja – zjawisko nie jest zlokalizowane,

– $0,25 \leq F \leq 0,49$ – badane zjawisko charakteryzuje średni stopień rozmieszczenia, czyli średnia koncentracja terytorialna – zjawisko jest w małym stopniu zlokalizowane,

– $F > 0,49$ – badane zjawisko charakteryzuje niski stopień rozmieszczenia, czyli duża koncentracja przestrzenna – zjawisko jest wysoce zlokalizowane.

WYNIKI BADAŃ

W roku 2009 na terenie Polski zlokalizowanych było 2583 obiektów hotelarskich. Najwięcej z nich znajdowało się w województwach: małopolskim (374), dolnośląskim (281), wielkopolskim (249) i pomorskim (238). Najmniejszą liczbą obiektów hotelarskich charakteryzowały się natomiast województwa: opolskie (44), podlaskie (54), świętokrzyskie (77) oraz lubelskie (96). Biorąc pod uwagę klasyfikację obiektów hotelarskich najliczniejszą grupę stanowiły hotele – 1634 obiekty. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w województwach: małopolskim (231), wielkopolskim (180) i dolnośląskim (178), najmniej natomiast w podlaskim (23) i opolskim (25). Drugim pod względem liczebności rodzajem obiektów hotelarskich były pensjonaty, których w analizowanym roku było 274. Najwięcej z nich zlokalizowanych było na obszarze województw: małopolskiego (69) i dolnośląskiego (50), a najmniej w województwach: łódzkim (1), mazowieckim i opolskim (po 3 obiekty). W roku 2009 na terenie Polski było 216 pól biwakowych, z czego najwięcej (38) znajdowało się w województwie zachodnio-pomorskim. Województwa opolskie i świętokrzyskie nie posiadały natomiast pól biwakowych. Najmniej liczną grupę obiektów hotelarskich stanowiły domy wycieczkowe (60) i schroniska (62). Najwięcej (10) domów wycieczkowych znajdowało się w Małopolsce, zaś tylko po jednym w województwach: zachodnio-pomorskim, wielkopolskim, lubuskim i lubelskim. Największa liczba schronisk zlokalizowana była w Małopolsce (22) i na Dolnym Śląsku (20), natomiast nie było ich wcale w województwach: lubelskim, mazowieckim, opolskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim i zachodnio-pomorskim (tab. 2).

Tabela 2. Liczba obiektów hotelarskich w poszczególnych województwach Polski w roku 2009**Table 2.** Number of hotel facilities in each Province of Poland in 2009

Województwo	Liczba obiektów hotelarskich								
	H	M	P	K	DW	SM	S	PB	R
Dolnośląskie	178	5	50	13	6	4	20	5	281
Kujawsko-pomorskie	89	4	5	3	3	1	1	15	121
Lubelskie	39	10	5	4	1	33	0	4	96
Lubuskie	63	10	8	3	1	4	1	25	115
Łódzkie	71	10	1	3	6	4	1	5	101
Małopolskie	231	11	69	11	10	8	22	12	374
Mazowieckie	148	12	3	4	4	1	0	5	177
Opolskie	25	2	3	4	2	8	0	0	44
Podkarpackie	74	5	13	2	7	3	3	15	122
Podlaskie	23	2	3	1	6	11	1	7	54
Pomorskie	135	5	34	25	4	5	2	28	238
Śląskie	146	4	7	6	3	2	11	12	191
Świętokrzyskie	52	9	7	5	2	2	0	0	77
Warmińsko-mazurskie	93	6	22	14	3	4	0	28	170
Wielkopolskie	180	17	20	13	1	1	0	17	249
Zachodnio-pomorskie	87	7	24	14	1	2	0	38	173
Razem	1634	119	274	125	60	93	62	216	2583

Legenda: H – hotele, M – motele, P – pensjonaty, K – kempingi, DW – domy wycieczkowe, SM – schroniska młodzieżowe, S – schroniska, PB – pola biwakowe, R – obiekty hotelarskie razem

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Bazy Danych – Baza Noclegowa*, Instytut Turystyki w Warszawie, Warszawa 2009, www.intur.com.pl

Analizując stopień koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich w Polsce w roku 2009, w oparciu o wartości współczynnika Florence'a, należy stwierdzić że są one niewielkie. Wartość współczynnika F dla wszystkich obiektów hotelarskich wynosiła zaledwie 0,21, co świadczy o ich małym stopniu koncentracji terytorialnej lub dużym stopniu rozmieszczenia przestrzennego. Rozpatrując obiekty hotelarskie, w układzie rodzajowym, dostrzec jednak można zróżnicowanie stopnia koncentracji przestrzennej w zależności od rodzajów obiektów. Niskim stopniem koncentracji lub wysokim stopniem rozmieszczenia przestrzennego charakteryzują się: motele ($F=0,20$) i hotele ($F=0,23$). Średnia koncentracja terytorialna dotyczy: domów wycieczkowych ($F=0,26$), kempingów ($F=0,31$), pól biwakowych ($F=0,34$), pensjonatów ($F=0,40$) oraz schronisk młodzieżowych ($F=0,42$). Wysoki stopień koncentracji przestrzennej ($F=0,70$) odnotowano natomiast w przypadku schronisk (tab. 3).

Tabela 3. Wartości współczynników rozmieszczenia Florence'a według województw dla analizowanych rodzajów obiektów hotelarskich

Table 3. Values of Florence distribution indices for the analysed types of hotel facilities

Rodzaje obiektów hotelarskich	Wartość współczynnika Florence'a (F)	Ocena stopnia koncentracji przestrzennej	Kolejność rodzajów obiektów hotelarskich według koncentracji
Hotele	0,23	mała	7
Motele	0,20	mała	9
Pensjonaty	0,40	średnia	3
Kempingi	0,31	średnia	5
Domy wycieczkowe	0,26	średnia	6
Schroniska młodzieżowe	0,42	średnia	2
Schroniska	0,70	duża	1
Pola biwakowe	0,34	średnia	4
Razem obiekty hotelarskie	0,21	mała	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Bazy Danych – Baza Noclegowa*, Instytut Turystyki w Warszawie, Warszawa 2009, www.intur.com.pl

WNIOSKI

Na podstawie analizy wyników przeprowadzonych badań sformułować można następujące wnioski:

1. Zaobserwowano mały stopień koncentracji przestrzennej obiektów hotelarskich.

2. Stopień koncentracji przestrzennej jest zróżnicowany w zależności od rodzajów obiektów hotelarskich. Dużym stopniem koncentracji przestrzennej charakteryzują się schroniska, średnim: schroniska młodzieżowe, pensjonaty, pola biwakowe, kempingi i domy wycieczkowe, natomiast małym: hotele i motele.

BIBLIOGRAFIA

- Bazy Danych – Baza Noclegowa*, Instytut Turystyki w Warszawie, Warszawa 2009, www.intur.com.pl
- Budner W. *Lokalizacja przedsiębiorstw. Aspekty ekonomiczno-przestrzenne i środowiskowe*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2004.
- Cieślak A. *Czynniki lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*, Gospodarka Narodowa 2007, nr 3, s. 25-47.
- Godlewska H. *Lokalizacja działalności gospodarczej. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlu i Finansów Międzynarodowych w Warszawie, Warszawa 2001.
- Godlewska-Majkowska H., Poniatowska-Jaksch M. *Atrakcyjność regionów Polski dla inwestycji w turystykę* [w:] W. Deluga (red.) *Turystyka we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2009, s. 45-64.
- Januszewski M. *Czynniki determinujące decyzje inwestycyjne w turystyce – ujęcie modelowe*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 2009, nr 50, s. 195-202.

Miszczak K., *Lokalizacja działalności gospodarczej – ujęcie teoretyczne*, Gospodarka Przestrzenna 2007, nr 10, s. 29-35.

Mruk H. *Analiza rynku*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.

Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2009 roku, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych, Dz. U. 1997, nr 133, poz. 884, z późn. zm.

Dr Daniel Puciato
Katedra Geografii i Ekonomiki Turystyki
Politechnika Opolska
45-758 Opole, ul. Prószkowska 76
e-mail: d.puciato@po.opole.pl

Recenzent: *Prof. dr hab. Władysława Stola*